

Čo sa môže skrývať za zlými známkami ...

Stimulačný a preventívny program pre MŠ - predchádzanie poruchám učenia.

Najčastejšie vývinové poruchy učenia dnešných detí súvisia s čítaním a písaním. Častá je aj porucha pravopisu. Menej sa vyskytuje porucha matematických schopností.

Dieťa nie je lenivé a ani nepozorné, ale má vývinovú poruchu učenia (VPU). Aj toto môže byť príčinou neúspechov školákov pri učení.

Poruchy učenia u detí sa ťažko rozoznávajú - najskôr nás na ne upozorňujú len niektoré príznaky a prejavy.

Špeciálna existujú rôzne kategórie ťažkostí, ktoré deťom v škole sťažujú učenie a sú spôsobené odlišnými príčinami.

Čo sa môže skrývať za poruchami učenia...

Za poruchami učenia môžu byť poruchy pozornosti či sluchu a podobne. No najčastejšie sú to špecifické poruchy učenia známe ako dyslexia, dysgrafia, dysortografia, dyskalkúlia, pri ktorých ide o neschopnosť naučiť sa čítať a písať, prípadne počítat' a to pri dobrom intelektu dieťaťa, dobrom sociálnom zázemí i podmienkach v škole.

Vývinové poruchy učenia bývajú často dedičné. Rodičia s dyslexiou by mali počítat' s tým, že ich dieťa bude trpieť rovnakými problémami. Pravdepodobnosť je až 50 %.

Poruchu odhalí niekoľko testov

Každá skupina ťažkostí pri učení si vyžaduje iný prístup v náprave. „Rodič by mal reagovať na akékoľvek ťažkosti v učení dieťaťa. Hovoriť o tom s jeho učiteľom a následne vyhľadať odbornú pomoc psychológa, logopéda, špeciálneho pedagóga v centrách špeciálno-pedagogického poradenstva a centrách pedagogicko- psychologického poradenstva a prevencie. Dnešná diagnostika detí s vývinovými poruchami učenia je pomerne prepracovaná a na základe vyšetrenia špeciálnym pedagógom sa poruchy učenia dajú diagnostikovať pomocou niekoľkých testov.

Rodičia by mali vedieť, že deti s VPU nemajú znížený intelekt, nepreraďujú sa do špeciálnej školy ako to bolo kedysi. Považujú sa za žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a vzdelávajú sa v bežných triedach základných škôl s tým, že pedagógovia zohľadňujú ich poruchu a individuálne s nimi pracujú a hodnotia ich podľa vypracovaného IVP (individuálny vzdelávací program), vypracovaný špeciálnym pedagógom školy, alebo poradenským centrom.

Pri dyskalkúlii nejde len o počítanie. V našej poradni sa najčastejšie stretávame s **dysgrafiou**, ktorá postihuje grafickú stránku písomného prejavu, čitateľnosť a úpravu textu, tiež s **dysortografiou** čo je špecifická porucha pravopisu, ktorá sa veľmi často vyskytuje v spojení s **dyslexiou**.

Dysortografia sa navonok sa u žiakov prejavuje narušenou schopnosťou osvojovať si pravopis jazyka, napriek primeranej inteligencii a bežnému výukovému vedeniu. Typická je napr. neschopnosť dodržať poradie písmen pri písaní slov, chybovosť pri písaní mäkčeňov, dlžňov, neschopnosť aplikovať dobre naučené gramatické pravidlá do písomnej podoby. Chýba „cit pre jazyk“, čoho dôsledkom je znížená schopnosť napr. skloňovať a časovať slovné druhy. Na základe vyššie uvedeného vyplýva, že porucha nepostihuje celú oblasť gramatiky, ale dotýka sa len tzv. špecifických dysortografických prejavov. Podkladom je často nedostatočne rozvinutá oblasť sluchovej percepcie (sluchová pamäť, analýza, syntéza, audiomotorická koordinácia a pod.).

Najmenej s dyskalkúliou, ktorá ovplyvňuje osvojovanie si matematických schopností, uvádza špeciálna pedagogička PaedDr. Jana Martinková.

Menej sa síce vyskytuje, ale o to závažnejšia je porucha matematických schopností. U týchto detí je narušená nielen schopnosť počítateľ, ale aj čítať čísla, orientovať sa v čase, narušené sú predstavy o množstve a s nimi súvisiaca ekonomická gramotnosť. Znížená je aj schopnosť osvojiť si pravidlá spoločenských hier, tanca a podobne...

Treba sa báť?

Impulz na vyšetrenie detí s poruchami učenia dávajú poradni najčastejšie školy. Rodič alebo zákonný zástupca s ním však musia súhlasiť. Ak u dieťaťa diagnostikovali niektorú z porúch učenia, v každom poradenskom centre rodičovi vysvetlia aj odporúčané postupy a metódy ako s dieťaťom pracovať.

Špecifické poruchy učenia sú podľa špeciálnej pedagogičky „dlhodobá záležitosť“, vyžadujú si systematickú prácu, spoluprácu odborníkov, rodičov i samotného dieťaťa a sú náročné na čas. „Čím skôr sa však na ne príde, tým je prognóza lepšia, môže prísť k zmierneniu ťažkostí, eliminovanie poruchy, alebo aj jej odstráneniu.“

PaedDr. Martinková ďalej uvádza, že „Veľmi dôležitý a prvoradý je chápaný prístup k dieťaťu. Netrestať dieťa, nekričať na neho, neponižovať ho, ale hľadať príčinu neúspechu a zlyhávania v škole. Pri náprave ťažkostí musí dôjsť k zmene spôsobu učenia, odmeňovania aj nárokov na výsledky v škole, pričom **pedagóg musí vyzdvihovať silné stránky dieťaťa, aby i takého dieťa zažívalo úspech a radosť zo školy**. V žiadnom prípade nesmie dochádzať k ponižovaniu dieťaťa pred kolektívom detí, neznižovať sebavedomie dieťaťa..

Pomáha i mozgová gymnastika

Väčšina detí s vrodenými problémami učenia má problémy s koordináciou pohybov, pri ktorých sa striedavo zapája pravá a ľavá strana tela a vykonávajú sa skrížene pohyby.

Odborníci v praxi zistili, že deti s vrodenými poruchami učenia majú ťažkosti aj s koordináciou niektorých pohybov. Napríklad pri kreslení ležatej osmičky rukou vo vzduchu, čo svedčí o narušenej spolupráci mozgových hemisfér. Týmto jednoduchým pohybom, ktorý sa dá precvičovať sa následne môže zlepšiť nielen koordinácia, ale aj spolupráca oboch mozgových hemisfér.

Pomáhajú aj návštevy kineziológa, ktorý pomocou tzv. One-Brain cvikových techník pomôže dieťaťu odstrániť psychický blok, respektíve stresujúci faktor, nie však samotnú poruchu učenia. Niektorí učitelia na prvom stupni v rámci vyučovania používajú mozgovú gymnastiku.

Poruchu učenia síce reedukácia nedokáže úplne odstrániť, ale môže ju zlepšiť na spoločensky akceptovateľnú úroveň.

Prvé varovné znaky

Rodič by mal zbystriť pozornosť:

- ak sa objavia akékoľvek ťažkosti v učení (zhoršenie prospechu, nepozornosť, neochota učiť sa či chodiť do školy, obava čítať či počítať),
- ak vynaložená námaha pri učení doma nezodpovedá výsledkom v škole,
- ak je dieťa v školskej práci neisté,
- ak sa narúša jeho vlastné hodnotenie,
- ak sa v jeho správaní objavuje plachosť, neistota, odmietavé reakcia či agresia.

Špecifické poruchy učenia

Dyslexia

- najznámejší pojem zo skupiny špecifických porúch učenia,
- najnápadnejšie ovplyvňuje úspešnosť dieťaťa v škole,
- úroveň schopnosti čítať je nižšia, ako môžeme očakávať od dieťaťa vzhľadom k veku a mentálnej úrovni.

Dysgrafia

- postihuje grafickú stránku písomného prejavu, čitateľnosť a úpravu textu,

- nedostatky sa prejavujú v hrubej a jemnej motorike,
- dieťa má problémy s orientáciou v priestore.

Dysortografia

- porucha osvojovania si pravopisu,
- osvojovanie a používanie gramatických pravidiel je postihnuté až druhotne.

Dyskalkúlia

- porucha osvojovania si matematických schopností,
- znamená výrazné ťažkosti v chápaní číselných pojmov, v chápaní a uskutočňovaní matematických operácií.

Dyspraxia

porucha postihujúca osvojovanie si, plánovanie a uskutočňovanie voľných pohybov (navonok ako nešikovnosť).

Poruchy pozornosti a ich skratky

Ak u vášho dieťaťa zistia špecifické poruchy učenia, ktoré vznikli na základe porúch pozornosti, skrývajú sa pod skratkami:

- **ADHD** - porucha pozornosti s hyperaktivitou,
- **ADD** - porucha pozornosti bez hyperaktivity,
- **ODD** - opozičné správanie, alternatívy **ADHD** (bez agresivity alebo s ňou).

Skôr ako si dieťa sadne do školskej lavice...

alebo preventívno - stimulačný program pre deti už v materských školách.

Názov pilotného projektu: „ Komplexná multidisciplinárna starostlivosť deťom v materských školách“

Odpovedá špeciálna pedagogička z SCŠPP, HELP-DYS: **PaedDr. Jana Martinková**

Ste autorkou zaujímavého práve prebiehajúceho projektu, ktorý sa zameriava na deti MŠ.

„Náš pilotný projekt podporilo mesto Púchov a po vstupných diagnostikách sme od septembra vstúpili do fázy realizačnej. Týka sa to všetkých MŠ v meste Púchov. Táto predstavuje priame intervencie na pôde MŠ, podľa potreby i v poradenskom zariadení. V skratke náš projekt zahŕňa diagnostiky, následné intervencie v oblasti logopedickej, špeciálno-pedagogickej a podľa potreby i psychologickéj činnosti“.

Čo je cieľom Vášho projektu?

„Úplne idealisticky povedané, že naším hlavným cieľom je vytvoriť najmä miesto plné spokojných, sebavedomých a radostných detí, kde sa budú môcť rozvíjať tým smerom, ktorým to najviac potrebujú. To však samozrejme záleží od mnohých faktorov v živote...ale my ako tím odborníkov môžeme pomôcť v oblasti, ktorej dovoľím si neskromne povedať, že rozumieme. Pretože tím našich odborníkov je naozaj široký, tvoria ho odborníci z viacerých oblastí.“

Čo všetko zahŕňa starostlivosť ?

Starostlivosť zahŕňa komplexnú diagnostiku, vypracovanie terapeutického plánu zostaveného podľa potrieb konkrétneho dieťaťa, zohľadňujúce pritom presne jeho špecifiká. Následne systematickú prácu s dieťaťom - až po elimináciu problému, prípadne až po odstránenie daného problému, v ideálnom prípade ešte pred vstupom do školy...

S každým dieťaťom sa pracuje presne podľa zostaveného terapeutického plánu, vypracovaného tímom odborníkov, podľa jeho konkrétnych špecifik, potrieb, prípadne oslabení.

Každé dieťaťo je iné a každé má preto i iné potreby. Samozrejme je veľa takých čo našu intervenciu v MŠ vôbec nepotrebujú, no je skutočne dosť detí ktoré ju potrebujú zasa výrazne. Práve pre tento druhý prípad som program vytvorila, aby sa predchádzalo už spomínaným nielen poruchám učenia....

Je možné zistiť už v materskej škole, že dieťa bude mať poruchu učenia?

„Áno, je to možné zistiť oveľa skôr, ako dieťaťo začne chodiť do školy. K úspešnému osvojovaniu čítania, počítania a písania deti totiž potrebujú určité schopnosti - dobrý zrak, sluch, poznávacie schopnosti, motoriku (jemnú aj hrubú), osobnostnú zrelosť, pamäť, ale tiež v neposlednom rade i reč a jazykové schopnosti. Tie sa dajú samozrejme hodnotiť už skôr ako v školskom veku.

V rámci komplexných skúšok školskej zrelosti, môže odborník objaviť isté predpoklady, predispozície pre prípadne poruchy učenia. Štatistiky hovoria, že približne 40 percent detí z tých, ktoré navštevovali logopéda v predškolskom alebo v ranom veku, má tiež ťažkosti s učením. So stopercentnou istotou ale poruchy učenia môžeme zistiť až v druhom a vyššom ročníku základnej školy."

Aký je záujem o danú službu zo strany rodičov?

„Aktuálne pracujeme približne so 100 deťmi. Približne preto, lebo záujem zo strany rodičov je veľký a deti podľa potreby do programu stále dopĺňame, hlavne deti v predškolskom veku.

Teší nás samozrejme veľký záujem o projekt. V súvislosti s ním nás rovnako oslovilo vydavateľstvo s prezentáciou pred širokým plénom odborníkov v danej oblasti.

Ak teda má naša prepracovaná myšlienka v podobe projektu pomôcť i iným deťom, tak naša práca mala a má veľký zmysel“.

Rozhovor pre PL poskytla riaditeľka centra PaedDr. Jana Martinková

